

МІСЬКЕ БУДІВНИЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА

УДК 712.01

DOI 10.31649/2311-1429-2020-1-87-92

С. В. Риндюк¹
Т. В. Семко²СУЧАСНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ
ПО ОРГАНІЗАЦІЇ СЕРЕДОВИЩА¹Вінницький національний технічний університет²Київський національний торговельно-економічний університет

У статті досліджується феномен ландшафтного дизайну як засобу формування предметно просторового середовища, її оптимізації під життєві потреби людини, його оздоровлення в зв'язку з високим темпом урбанізації, а також його функціональної впорядкованості. Розглядаються відмінності між садово-парковим мистецтвом і ландшафтним дизайном з виділенням характерних ознак останнього. Робиться висновок про актуальність використання ландшафтного дизайну в якості суб'єкта по організації середовища проживання людини і суспільства. Проводиться аналіз різних напрямків вдосконалення якостей міського середовища за допомогою ландшафтного дизайну. В контексті екологічних проблем, які пов'язані зі зміною умов життя у великих містах, а також необхідністю оновлення природних ресурсів міських просторів, особливе місце в статті приділяється значенню ландшафтного проектування, найважливішим питанням якого є завдання озеленення мегаполісів.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, організація міського середовища, ландшафтне проектування, екологія міста, вертикальне озеленення.

Вступ

Не існує системного, всебічного підходу до організації ландшафтного дизайну в структурі міського середовища, що сприяє реалізації принципів екологічної стійкості, гуманізації та соціальної орієнтації міського середовища, підтримання балансу природних та антропогенних складових міського ландшафту. Сьогодні необхідне узагальнення основних принципів та методів ландшафтно-та міської реконструкції рекреаційних зон у структурі великих міст, які забезпечують стабільність рекреаційної функції та можуть бути основою для формування такого підходу.

Ландшафтна архітектура сьогодні - один з провідних видів архітектурної діяльності, спрямований на створення гармонійного і цілісного образу людини. Її завдання давно вийшли за рамки ландшафтного мистецтва і тим більше не обмежуються озелененням, яке певний час означало своєрідне «наповнення» зеленню просторів, вільних від забудови.

Основна задача дизайнерської діяльності полягає у формуванні комфортного середовища для існування людського суспільства. У цьому контексті важко переоцінити значимість ландшафтного дизайну і його вплив на життя людини в урбаністичному пейзажі міського середовища. В даний час, коли штучне переважає над природним, як ніколи актуально вміння дотримувати баланс між створеним природою і руками людини.

Основна частина

Завдяки інтенсивному розвитку сучасних міст зростає ступінь деградації їх природних ресурсів, що призводить до порушення екологічної стабільності міста як природної та антропогенної системи та скорочення площ, придатних для рекреаційного використання. Збереження та збільшення природних компонентів міського ландшафту, забезпечення високого рівня рекреаційних послуг визначають якість життя міського населення. Сучасне міське середовище має значний природний та рекреаційний потенціал, є носієм історичних типів міських ландшафтів і може розглядатися як основа для визначення середовища майбутнього міста. Однак ці ділянки піддаються інтенсивному техногенному впливу і характеризуються високим ступенем деградації. Крім того, в останні десятиліття спостерігається зростання експансії міста на природні ландшафти, що супроводжується нераціональним використанням порожніх земель, деградацією зелені та різким скороченням площ, придатних для рекреаційного використання. У більшості міст України ситуація ускладнюється особливостями функціонально-планувальної структури і характеризується майже повним виключенням зеленого діаметра із загальної системи озеленення, його

дестабілізацією та критичним станом довкілля. У той же час вирішити проблеми на основі існуючої теоретичної основи надзвичайно важко через дезадаптацію інструментів містобудування до мінливих умов соціально-економічних відносин, прискорений розвиток міських ландшафтів, зростаючі рекреаційні потреби населення та зміни вимог до екологічної якості. Тому пошук нових наукових знань у цій галузі є актуальним.

Як підкреслює В. Л. Зуєва, «по мірі розвитку міських технологій, стає все більш очевидним, що природних ресурсів, розташованих на цих ділянках, недостатньо для необхідної підтримки балансу між штучними і природними компонентами середовища» [1]. Саме тому ландшафтний дизайнер повинен постійно аналізувати екологічну ситуацію навколишнього середовища, а також слідкувати за новими тенденціями по поліпшенню якості життя людей у міському просторі.

Незважаючи на величезне значення ландшафтного дизайну в світі навколишнього простору про нього донині поширена думка як про сферу, в більшій мірі поєднаної з художньою діяльністю, наприклад: оформленням індивідуальних ділянок або формуванням частин садів і парків. Це думка склалася у зв'язку з багаторічною практикою виключення відкритих просторів різного призначення зі сфери перетворень, необхідних з точки зору екології та естетики.

Можна з упевненістю сказати, що ландшафтний дизайн являє собою творчу діяльність, займається художнім конструюванням деталей ландшафту, а також засобом запобігання занепаду міського середовища, конкретно функціональної невпорядкованості та естетичної невиразності за допомогою оптимального використання природних ресурсів.

Звернення до ландшафтного дизайну як до діяльності з оздоровлення середовища ґрунтується на значущості людського чинника в організації відкритих міських просторів. Щоб максимально оптимізувати життєве середовище людини, потрібно враховувати психологічні особливості її поведінки, антропометричні властивості організму, а також володіти інформацією про її реальні потреби. А засобами подібної оптимізації можуть виступати такі природні елементи, як: вода, рослинність і рельєф. «Мова ландшафтного дизайну здатна знайти особливу виразність на основі звернення до смислового змісту природних елементів. Спираючись на дослідження, що мають значення природних форм і особливості їх емоційного впливу на психіку людини, доречно розкрити ті можливості, які містяться в символічному сприйнятті міського ландшафту» [2].

Пошук доступних для масового розуміння смислових проявів ландшафтного дизайну та збільшення їх художніх якостей на основі відмови від наслідування або стилізації відомих прикладів з минулого відрізняє сучасний підхід до застосування принципу символізації в оформленні міських відкритих просторів. Одним із важливих завдань, що стоять перед ландшафтним дизайном, є пошук шляхів повернення втраченої екологічної рівноваги.

Ландшафтний дизайн просторів середовища залежить від індивідуальних потреб людини. Ними також визначається градація якостей просторів (статичні динамічні, відкриті-закриті) та досягнення різноманітності їх конфігурації (лінійні, компактні) [3].

У світі існують різні напрямки вдосконалення якостей міського середовища за допомогою ландшафтного дизайну. До основних можна віднести:

- поділ місць з діаметрально протилежними функціями (транспортні та пішохідні простори, місця господарського призначення);
- розмежування просторів для різних потреб (відпочинок і рух, обслуговування і рух, та ін);
- визначення меж простору з певною функцією (паркінг, відпочинок, обслуговування і т.п.).

Ефективність використання ландшафтного дизайну в кожному з напрямків залежить від ступеня комфорту перебування людини в тому чи іншому міському середовищі. Людина, яка відчуває незадоволення під час перебування в облаштованому міському середовищі, повинна мати можливість негайно реагувати на пропозиції щодо зміни його життєвого простору.

При розумному врахуванні людських потреб у ландшафтному дизайні з'являється можливість досягнення функціональної впорядкованості міських просторів. Регулююча здатність дизайну здатна скоротити негативний вплив людського фактора на його оточення, він може забезпечити стабілізацію середовищних процесів і підтримання природних елементів середовища у належному стані за допомогою прибирання, очищення, ремонту та підтримання рослинності.

Ландшафтний дизайн часто помилково приймають за садово-паркове мистецтво. Але між ними існує значна різниця: ландшафтний дизайн з'єднує житлові і комерційні будівлі з навколишнім краєвидом; він згладжує контраст між штучним (будівлею) і живим (природою), допомагає створювати красу і гармонію, робить міський пейзаж менш урбаністичним: «Якщо в парку або саду присутність людини може практично не відчуватися, а зони відпочинку представлені лише

поодинокими лавочками біля пішохідних стежок, то в ландшафтному дизайні приділяють велику увагу зручності інфраструктури ділянки, передбачають наявність альтанки, зони для пікніка, дитячого майданчика, басейну і т. п.» [4]. Таким чином, можна сказати, що завданням ландшафтного дизайну є створення і поєднання комфорту і затишку зі зручністю користування інфраструктурою будівель.

Одним з основних принципів ландшафтного дизайну міського середовища є його соціально - екологічна обумовленість. Його суть полягає у застосуванні дизайну для створення відповідної системи відкритих просторів, що відповідають соціальним, економічним та екологічним стандартам.

Цілеспрямована зміна властивостей відкритих просторів житлових масивів за допомогою ландшафтного дизайну необхідно здійснювати за допомогою формування частин середовища різного призначення, наприклад, формування приватних, колективних і громадських просторів. Таке структурування житлового середовища відповідає завданням підтримання її екологічної стабільності, оскільки в ландшафтній організації кожного з типів просторів передбачається взаємозв'язок між використовуваними природними елементами і домінуючим характером поведінки людей.

На сьогоднішній день найбільшу актуальність набувають питання, пов'язані з екологічним перетворенням середовища міських просторів, її фрагментів, що мають важливий містобудівний статус і призначені для соціального, політичного, економічного спілкування городян. Складові елементи міських громадських просторів розглядаються як окремо взяті об'єкти (озеленення, міські площі, громадські центри).

В результаті з'явився дискомфорт під час перебування людини в громадських просторах сучасних міст (погіршення екологічного стану, деградація частин ландшафту). На думку Т. О. Бердник, проблеми екології та обумовлені ними ризики стали для людства похмурим знаком сучасності. «Пристосовуючи природу під свої потреби, людство створило високорозвинену інфраструктуру міста, розгалужену мережу доріг, виробничі комплекси, зони масового відпочинку. У нескінченному прагненні до комфорту людина впевнено формує «другу природу», завдаючи непоправної шкоди природі істинної. Дбайливе ставлення до природі в епоху глобалізації вийшло за рамки морально - етичних категорій, перетворившись на питання виживання людства» [5].

В даний час міське середовище знаходиться в кризовому стані і відчуває гострий брак в оновленні природних ресурсів. Це пов'язано з багатьма економічними, соціальними і природно-кліматичними факторами. Відповідно, проблема збереження та оздоровлення навколишнього міського середовища та його формування впливають на психофізичний стан людини та умов її перебування в ньому, підвищення з кожним роком тону су міського життя є досить актуальною задачею, вирішити яку покликаний ландшафтний дизайн.

Дієвим способом виходу з кризової екологічної ситуації є озеленення міської території, яке є одним із завдань ландшафтного дизайну. Актуальність цього завдання останнім часом визначається необхідністю зниження техногенного навантаження, яке відчуває житель мегаполісу.

У світовій практиці ландшафтного дизайну створено безліч технологій озеленення міських просторів. Однією з найбільш сучасних технологій є вертикальне озеленення. Використання стін висотних будівель в якості своєрідних клумб допомагає значно збільшити зайняту під рослини корисну площу. Грамотно спроектована система озеленення не тільки формує сприятливий для людини мікроклімат, але і створює новий візуальний образ міста, позитивно впливає на емоційний стан містян.

Технологія вертикального озеленення все ще набирає обертів в Україні. У той час як вітчизняні архітектори та ландшафтні дизайнери активно переймають зарубіжний досвід, їхні іноземні колеги вже успішно втілюють екстремальних ідей, яскравими прикладами яких є: The Tower Flower (рис. 1) в Парижі, Acros Fukuoka Symphony Hall (рис. 2) в Фукуока, One Central Park (рис. 3) в Сідней, Bosco Verticale (рис. 4) в Мілані [6].

Рисунок 1 - The Tower Flower (Франція)

Рисунок 2 - Acros Fukuoka Symphony Hall (Японія)

Рисунок 3 - Central Park (Австралія)

Рисунок 4 - Bosco Verticale (Італія)

Рисунок 5 - Напівкружці (Україна)

У нашій країні такий тип озеленення будівель тільки почав застосовуватися, одним із прикладів є будинок в Північно-Броварському масиві Києва (рис.5), частіше - у приватних будівлях, але архітектурне проектування будівель та споруд в Україні постійно розвивається. Можливо, найближчим часом вертикальне озеленення почне масово використовуватися для збереження довкілля та наближення до природи. Адже, це не тільки красиво, а й енергоефективно, так як зелені фасади захищають мешканців будинку від сонячної радіації, підвищують теплоізоляцію, знижують теплові втрати.

Екологізація ландшафтного дизайну означає перехід до нової моделі розвитку міського середовища. Усвідомлення необхідності такої зміни призводить до пошуку рішень екологічних та соціальних завдань. Таким чином, сучасне ландшафтне проектування стає найважливішим інструментом формування екологічної культури людства.

Висновки

Таким чином, виникши на стику кількох мистецтв, ландшафтний дизайн природно поєднує в собі багато принципів, характерних для кожного з них. У той же час природні матеріали, що використовуються в ландшафтному дизайні, виділяють його як самостійну територію, яка має

спеціальні прийоми, власну методологію проектування та коло об'єктів. Багатим джерелом розробки методів детального ландшафтного дизайну, безумовно, стане нове, що впроваджується в теорію та практику навколишнього середовища сучасним дизайном.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зуева И. Л. Краткий курс лекций по дисциплине «Основы ландшафтного проектирования»: учебное пособие. Минобрнауки России, Ухта, УГТУ, 2013, 226 с.
2. Неведов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. Санкт-Петербург: Полиграфист, 2002, 296 с.
3. Сычева А.В. Ландшафтная архитектура: Учеб. пособие для вузов. – 2-е изд., испр. – М.: ООО «Издательский дом «ОНИКС 21 век», 2004, 87 с.
4. Развитие ландшафтного дизайна. Основные тенденции. [Электронный ресурс] // Информационно-образовательный портал «Veni Vidi Vici». - Режим доступа: <https://www.eduherald.ru/ru/article/view?id=18349>.
5. Бердник Т.О. Аксиологические факторы эффективности экологической рекламы // Пространства городской цивилизации: идеи, проблемы, концепции. Материалы международной научной конференции. ФГБОУ ВО «Уральский государственный архитектурно-художественный университет», 2017. С. 20-22.
6. Будинок-сад та вертикальний ліс: ТОП-5 найбільш вражаючих «зелених» споруд у світі. [Електронний ресурс] // УНІАН – Режим доступа: <https://www.unian.ua/ecology/10295454-budinok-sad-ta-vertikalniy-lis-top-5-naybilsh-vrazhayuchih-zelenih-sporud-u-sviti-video.html>.

REFERENCES

1. Zueva I. A short course of lectures on the subject "Fundamentals of landscape design": a training manual. Ministry of Education and Science of Russia, Ukhta, USTU, 2013, 226 p.
2. Nefedov V. Landscaping and sustainability. St. Petersburg: Polygraphist, 2002, 296 p.
3. Sycheva A. Landscape architecture: Textbook. manual for universities. - 2nd ed., Rev. M.: Publishing House ONIX 21 Century LLC, 2004, 87 p.
4. Development of landscape design. the main trends. [Electronic resource] // Informational and educational portal "Veni Vidi Vici". - Access mode: <https://www.eduherald.ru/ru/article/view?id=18349>
5. Berdnik T. Axiological factors of environmental advertising efficiency // Spaces of urban civilization: ideas, problems, concepts. Materials of the international scientific conference. FSBEI HE "Ural State University of Architecture and Art", 2017. P. 20-22.
6. Garden house and vertical forest: TOP-5 most impressive "green" buildings in the world. [Electronic resource] // UNIAN - Access mode: <https://www.unian.ua/ecology/10295454-budinok-sad-ta-vertikalniy-lis-top-5-naybilsh-vrazhayuchih-zelenih-sporud-u-sviti-video.html>.

Риндюк Світлана Володимирівна – кандидат технічних наук, старший викладач кафедри будівництва, містобудування та архітектури, Вінницький національний технічний університет, e-mail: rundyuksv@gmail.com. ORCID: 0000-0001-5779-5949.

Семко Тетяна Василівна – кандидат технічних наук, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, e-mail: semko1965@ukr.net. ORCID: 0000-0002-1951-5384.

S. Ryndiuk¹
T. Semko²

MODERN LANDSCAPE DESIGN AS AN ENVIRONMENTAL ORGANIZATION ACTIVITY

¹Vinnitsia National Technical University
²Kyiv National University of Trade and Economics

The article investigates the phenomenon of landscape design as a means of forming the subject spatial environment, its optimization for human life needs, its recovery due to the high rate of urbanization, as well as its functional order. The differences between landscape art and landscape design are considered with the selection of the characteristic features of the latter. It is concluded that the relevance of the use of landscape design as a subject for the organization of human habitat and society. The analysis of various directions of improvement of qualities of the urban environment by means of landscape design is carried out. In the context of environmental problems associated with changing living conditions in large cities, as well as the need to renew the natural resources of urban spaces, a special place in the article is given to the importance of landscape design, the most important issue of which is landscaping.

Key words: landscape design, organization of the urban environment, landscaping, city ecology, vertical landscaping.

Svitlana Ryndiuk - Candidate of Technical Sciences, department construction, urban and architectural Vinnitsia National Technical University, e-mail: rundyuksv@gmail.com.

Tetyana Semko - Candidate of Technical Sciences, Vinnytsia Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics, e-mail: semko1965@ukr.net.

С. В. Рындюк¹
Т. В. Семко²

СОВРЕМЕННЫЙ ЛАНДШАФТНЫЙ ДИЗАЙН КАК ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПО ОРГАНИЗАЦИИ СРЕДЫ

¹Винницкий национальный технический университет

²Киевский национальный торгово-экономический университет

В статье исследуется феномен ландшафтного дизайна как средства формирования предметно пространственной среды, ее оптимизации под жизненные потребности человека, его оздоровление в связи с высоким темпом урбанизации, а также его функциональной упорядоченности. Рассматриваются различия между садово-парковым искусством и ландшафтным дизайном с выделением характерных признаков последнего. Делается вывод об актуальности использования ландшафтного дизайна в качестве субъекта по организации среды обитания человека и общества. Проводится анализ различных направлений совершенствования качества городской среды с помощью ландшафтного дизайна. В контексте экологических проблем, связанных с изменением условий жизни в больших городах, а также необходимостью обновления природных ресурсов городских пространств, особое место в статье уделяется значению ландшафтного проектирования, важнейшим вопросом которого является задача озеленения городов.

Ключевые слова: ландшафтный дизайн, организация городской среды, ландшафтное проектирование, экология города, вертикальное озеленение.

Рындюк Светлана Владимировна - кандидат технических наук, старший преподаватель кафедры строительства, градостроительства и архитектуры, Винницкий национальный технический университет, e-mail: rundyuksv@gmail.com.

Семко Татьяна Васильевна - кандидат технических наук, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета, e-mail: semko1965@ukr.net.